

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2014 - 2020

ΘΗΡΑ - ΘΗΡΑΣΙΑ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

A.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το νησί **Θήρα** ή *Σαντορίνη* ή *Στρογγύλη*(παλαιότερη ονομασία) βρίσκεται στο νότιο Αιγαίο πέλαγος, στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυκλάδων, νότια της Ίου και δυτικά από την Ανάφη. Απέχει από τον Πειραιά 128 ναυτικά μίλια και 63 ναυτικά μίλια από τη Κρήτη. Ο Αθηνιός, το μεγαλύτερο λιμάνι του νησιού, έχει δημιουργηθεί στον ομώνυμο όρμο. Η έκταση της είναι 76,19 τετραγωνικά χιλιόμετρα και σήμερα είναι ένα από τα διασημότερα τουριστικά κέντρα του κόσμου. Η Σαντορίνη βρίσκεται σε γεωγραφικό πλάτος από 36° 19' 56" έως 36° 28' 40" Βόρειο και γεωγραφικό μήκος από 25° 19' 22" έως 25° 29' 13" Ανατολικό. Η σημερινή ημικυκλική και περισσότερο πεταλοειδής μορφή της νήσου οφείλεται στις κατά καιρούς ηφαιστειακές εκρήξεις που μετέβαλαν το αρχικό στρογγυλό σχήμα της. Η όψη της από τη πλευρά του ηφαιστείου παρουσιάζεται βραχώδης και απόκρημνη σε αντίθεση με την ομαλότητα του εδάφους της στο υπόλοιπό της. Η επιφάνειά της, 76,19 τετραγωνικά χιλιόμετρα, είναι κατά το πλείστον ελαφρόπετρα πολύ δεκτική σε καλλιέργεια. Στο ΝΑ τμήμα της, βρίσκεται το βουνό του Προφήτη Ηλία με το ομώνυμο μοναστήρι του 18ου αιώνα, το οποίο έχει υψόμετρο 567 μέτρα και αποτελείται από τιτανώδη βράχια και λευκό μάρμαρο. Αυτά τα ασβεστολιθικά πετρώματα είναι τα παλαιότερα της Σαντορίνης και σχημάτιζαν ένα μικρό νησί πριν αρχίσει η ηφαιστειακή δραστηριότητα. Η περίμετρος της Σαντορίνης είναι περίπου 36 ναυτικά μίλια και παρουσιάζει έξι όρμους: Το Αμμούδι ή Άγιος Νικόλαος, στη Πάνω Μεριά (Οία Θήρας), της Αρμένης, επίσης στη Πάνω Μεριά, τον όρμο Μουζάκι, τους όρμους Φηρών και Αθηνιού και τον όρμο του Μπάλου στο Ακρωτήριο.

Η **Θηρασία** ή **Θηρασιά** είναι ένα μικρό νησί του Αιγαίου Πελάγους και ανήκει στις Κυκλάδες. Μέχρι τη Μινωική έκρηξη των προϊστορικών χρόνων που δημιούργησε την καλδέρα, αποτελούσε κομμάτι της νήσου Στρογγύλη (Σαντορίνη), της οποίας σήμερα συμπληρώνει το κυκλικό περίγραμμα μαζί με τα νησιά Θήρα (Σαντορίνη) και Ασπρονήσι. Η Θηρασία διαχωρίστηκε από την Στρογγύλη κατά την καταστροφική έκρηξη του ηφαιστείου το 1644 π.Χ. Βρίσκεται στα δυτικά της Σαντορίνης και απέχει περίπου ένα μίλι από το Αμμούδι της Οίας. Έχει έκταση 9,246 τ.χλμ. και πληθυσμό 319 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011.

Με βάση το Σχέδιο Καποδίστριας, το μεγαλύτερο μέρος της Σαντορίνης καθώς και τα νησιά Ασπρονήσι και Άνυδρος, το σύμπλεγμα νησιών Χριστιανά, και η Παλαιά και η Νέα Καμένη ανήκουν διοικητικά στον **Δήμο Θήρας**, ο οποίος έχει πρωτεύουσα τα **Φηρά** και αποτελείται

από τα Τοπικά Διαμερίσματα **Θήρας** (2.291 κάτοικοι), **Ακρωτηρίου** (450), **Βόθωνος**(671), **Βουρβούλου** (475), **Εμπορείου** (2.465),

Έξω Γωνιάς (375), **Επισκοπής Γωνιάς** (1.430), **Ημεροβιγλίου** (503), **Καρτεράδου** (1.108), **Μεγαλοχωρίου** (460), **Μεσσαριάς** (1.480) και **Πύργου Καλλίστης** (732).

Το υπόλοιπο τμήμα του νησιού μαζί με τη νήσο Θηρασία ανήκει διοικητικά στην Κοινότητα Οίας με πρωτεύουσα την Οία, η οποία αποτελείται από τα Κοινοτικά Διαμερίσματα Οίας (962) και Θηρασίας (268). Με βάση το Πρόγραμμα Καλλικράτης τα Κοινοτικά Διαμερίσματα της **Οίας** και της **Θηρασίας** συμπεριλαμβάνονται πια στο **Δήμο Θήρας** (Γι αυτό άλλωστε και εξετάζονται μαζί στη μελέτη αυτή).

Η Θήρα και η Θηρασία σύμφωνα με την αναθεώρηση της Κλιματικής κατάταξης Κορρη έχει εύκρατο ερημικό κλίμα (BWh) και μαζί με την Ανάφη αποτελούν τις μοναδικές περιοχές στην Ευρώπη με αυτού του είδους το κλίμα. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του Μετεωρολογικού Σταθμού Θήρας (Πίνακας Α) το κλίμα της Σαντορίνης είναι ιδιόμορφο και παρόλο που είναι το νοτιότερο νησί των Κυκλάδων είναι και το ψυχρότερο . Αυτό οφείλεται κυρίως στους βόρειους ανέμους, ωστόσο ο χειμώνας είναι ήπιος με μέση θερμοκρασία περίπου 10ο C. Το χειμώνα παρουσιάζονται συχνές βροχοπτώσεις, ενώ το καλοκαίρι δεν βρέχει σχεδόν ποτέ με αποτέλεσμα η Σαντορίνη να αποτελεί πόλο έλξης πολλών τουριστών απ' όλο τον κόσμο.

ΜΗΝΕΣ	ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΕΣ °C					ΥΓΡΑΣΙΑ	ΥΕΤΟΣ		ΑΝΕΜΟΙ	
	Μέση	Μέση Μέγιστη	Μέση Ελάχιστη	Απολύτως Μέγιστη	Απολύτως Ελάχιστη		Μέση σχετική υγρασ. %	Μέσο ύψος χλσμ	Μέγ. 24ωρου σε χλσμ	Επικρατ. διεύθυν. ανέμου
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	11,67	13,87	9,46	23,80	1,00	70,70	61,02	103,00	N	12,75
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	11,61	13,87	9,32	25,00	-2,40	69,15	54,47	58,50	N	13,41
ΜΑΡΤΙΟΣ	13,13	15,54	10,63	30,00	1,80	69,78	44,07	114,50	N	12,40
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	15,84	18,43	12,89	32,20	2,00	68,65	17,00	41,00	W	10,81
ΜΑΙΟΣ	19,66	22,48	16,18	34,40	9,00	66,30	6,66	39,00	N	9,39
ΙΟΥΝΙΟΣ	23,99	27,02	20,25	39,00	11,20	60,81	0,99	5,30	N	10,32
ΙΟΥΛΙΟΣ	26,00	28,92	22,49	39,40	-4,20	58,93	0,07	1,50	N	12,02
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	25,76	28,66	22,68	38,00	16,00	61,41	0,20	4,60	N	11,38
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	23,18	26,03	20,13	35,40	10,40	65,78	6,54	64,40	N	10,37
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	19,74	22,38	17,13	33,80	10,00	70,04	19,60	40,20	N	10,34
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	15,95	18,44	13,55	30,00	0,80	71,99	46,74	46,30	N	10,97
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	13,17	15,38	10,82	22,80	0,00	71,37	60,13	66,70	N	11,84
ΕΤΟΣ	18,31	20,92	15,46	39,40	-4,20	67,08	317,49	114,50	N	11,33

Πηγή: Μετ. Σταθμός Θήρας

A.2 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η σημερινή μορφή του νησιού της Σαντορίνης και της Θηρασιάς είναι αποτέλεσμα της βίαιης δραστηριότητας του ηφαιστείου στα προϊστορικά χρόνια. Στην πραγματικότητα, τα νησιά οφείλουν την ύπαρξή τους στο ηφαίστειο. Η τελευταία μεγάλη έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης έγινε 3.600 χρόνια πριν, δηλαδή στο τέλος της εποχής του χαλκού. Τριάντα εκατομμύρια κυβικά μέτρα από μάγμα, σε μορφή καυτής ελαφρόπετρας και στάχτης εκσφενδονίστηκαν στον αέρα σε ύψος 36 χιλιομέτρων πάνω από το νησί. Κάτω από τα απομεινάρια της έκρηξης θάφτηκε ένας από τους πιο αναπτυγμένους και πλούσιους προϊστορικούς πολιτισμούς της εποχής εκείνης, δημιουργώντας το μύθο ότι ίσως τελικά η Σαντορίνη είναι η χαμένη Ατλαντίδα. Τα πιο πρόσφατα δείγματα ζωής του ηφαιστείου σημειώθηκαν το 1950, όταν σημαντικές ποσότητες λάβας συμπλήρωσαν τα δύο μικρά νησάκια, την Παλαιά και τη Νέα Καμένη, που είχαν αναδυθεί από τα νερά της καλντέρας στη διάρκεια των τελευταίων αιώνων. Η δραστηριότητα του ηφαιστείου μετά από αυτή την καταστροφική έκρηξη, συνεχίζεται ήπια μέχρι και τις μέρες μας.

Στο δίκτυο **NATURA 2000** είναι ενταγμένες δύο περιοχές του νησιού της Θήρας, η Νέα και Παλιά Καμένη και το βουνό του Προφήτη Ηλία. Το τελευταίο έχει επίσημα χαρακτηριστεί βιότοπος, διότι υπάρχουν σπάνια και ενδημικά φυτά, όπως ομοίως και η Θηρασιά.

A.3 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Δύο μεγάλοι πολιτισμοί έχουν αφήσει το σημάδι τους στο νησί της Σαντορίνης. Ο ένας ανήκει στους προϊστορικούς χρόνους και είναι αυτός που έχουν φέρει στο φως οι ανασκαφές στο Ακρωτήριο, που είναι ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους στο Αιγαίο. Οι ανασκαφές εκεί ξεκίνησαν συστηματικά το 1967 και σκεπάζονται κάτω απ' το περίφημο βιοκλιματικό στέγαστρο. Μέρος των ευρημάτων υπάρχουν στο μουσείο Προϊστορικής Θήρας, στα Φηρά. Ο άλλος είναι ο ελληνικός πολιτισμός και αντιπροσωπεύεται από την αρχαία πόλη που βρίσκεται στο Μέσα Βουνό. Πρόκειται για την αρχαία πόλη που ιδρύθηκε τον 9^ο αιώνα π.Χ. από Δωριείς αποίκους, με αρχηγό τους τον Θήρα και κατοικήθηκε μέχρι τους πρώιμους βυζαντινούς χρόνους.

Εκτός απ' το μουσείο Προϊστορικής Θήρας, στα Φηρά, υπάρχουν ακόμη το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Ναυτικό Μουσείο, το Μουσείο Μεγάλου Γκύζη, το Μουσείο Οίνου, το Πολιτιστικό χωριό "Η Σαντορίνη που έφυγε", το Santozeum, το La Ponta, το Αρχοντικό Αργυρού και αρκετοί ακόμη χώροι λαογραφίας και πολιτισμού.

A.4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η ανάπτυξη της βιομηχανίας τοματοπολτού σε συνδυασμό με την ανοδική τάση του τουρισμού στη Σαντορίνη από τη δεκαετία του 70' κι έπειτα προκάλεσε τη μείωση της μετανάστευσης και τη συγκράτηση του πληθυσμού στο νησί. Σταδιακά οι γεωργικές δραστηριότητες μειώθηκαν, χαρακτηριστικό είναι ότι από τα 8 εργοστάσια τοματοπολτού που λειτουργούσαν στο νησί, σήμερα το μοναδικό εργοστάσιο που λειτουργεί κινδυνεύει να κλείσει (Λειτουργεί περιοδικά για μερικές μόνο μέρες το χρόνο, αφού επεξεργάζεται 150-200 τόνους τομάτα ετησίως). Αυτό όμως δεν είχε αρνητική επίπτωση στον πληθυσμό αφού ένα μεγάλο τμήμα του, στράφηκε στον τουρισμό ο οποίος ήταν πιο επικερδής. Οι τομείς των κατασκευών και των ξενοδοχείων απασχολούν το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων, για αυτό ιδιαίτερα μεγάλες αυξήσεις του μόνιμου πληθυσμού τους εμφανίζουν οι τουριστικά ανεπτυγμένοι και αναπτυσσόμενοι οικισμοί, όπως Περίσσα, Καμάρι, Μεσαριά.

Γενικά, η οικονομία του νησιού στηρίζεται στους παρακάτω τομείς:

- Γεωργία - Αλιεία
- Μεταποίηση
- Υπηρεσίες
- Υποδομή – Κατασκευές

Όλοι οι παραπάνω τομείς, όμως, λειτουργούν για να εξυπηρετήσουν τον βασικό οικονομικό τομέα του νησιού, τον τουρισμό. Με βάση στοιχεία του 2004 η άμεση απασχόληση σε σχετικές με τον τουρισμό δραστηριότητες υπολογιζόταν σε 1.400 άτομα κατά τη θερινή περίοδο, συν 1.800 άτομα που απασχολούνται σε παρεμφερείς δραστηριότητες, με σύνολο 3.200 επί συνολικής απασχόλησης 5.200 ατόμων, το οποίο είναι πάνω από το 60% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Αναφορικά με τις επιχειρήσεις το 83% των επιχειρήσεων του νησιού, δηλαδή περίπου 3.300 επιχειρήσεις, είναι άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένες με τον τουρισμό. Την δεκαετία του 1991 ο πληθυσμός ασχολιόταν κατά κύριο λόγο με τον κλάδο των

κατασκευών. Η ενίσχυση του κλάδου οφειλόταν στην αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας του νησιού, που απαιτούσε περισσότερα ξενοδοχεία και γενικώς κτίρια σχετικά με τον τουρισμό. Όμως αυτό ήταν προσωρινό. Καθώς τα τουριστικά συγκροτήματα και τα άλλα παρεμφερή οικοδομήματα άρχιζαν να πληθαίνουν, η ανέγερση νέων οικοδομών μειώθηκε με αποτέλεσμα η απορρόφηση εργατικού δυναμικού στον κλάδο να μην είναι τόσο μεγάλη το 2001. Το έτος 2001 πρώτος εμφανίζεται ο κλάδος υπηρεσιών, συγκεκριμένα η απασχόληση σε ξενοδοχεία και εστιατόρια. Ο κλάδος αυτός εξακολουθεί να απασχολεί μεγάλο ποσοστό του

ενεργού πληθυσμού, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες όπου παρατηρείται ραγδαία προσέλευση τουριστών. Θετική ήταν επίσης η επίδραση του τουρισμού στον κλάδο του εμπορίου λόγω της αύξησης της ζήτησης των αγαθών. Αντίθετα ο γεωργικός πληθυσμός του νησιού μειώθηκε από 7,5% του συνολικού πραγματικού πληθυσμού το 1991 στο 5% το 2001. Αναλυτικά, από τα στοιχεία που δίνονται από την Ε.Σ.Υ.Ε., οι κύριοι παραγωγικοί κλάδοι απασχολούν τα παρακάτω νούμερα του πληθυσμού:

Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά φύλο ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο	1991 Πραγματικός πληθυσμός			2001 Πραγματικός πληθυσμός			2001 Μόνιμος πληθυσμός		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες
Σύνολο	3.597	2.845	752	6.372	4.073	2.299	7.983	6.028	1.955
Γεωργία κτηνοτροφία θήρα και	280	262	18	315	187	128	425	306	119
Ορυχεία και λατομεία	17	16	1	13	12	1	14	13	1
Μεταποιητικές βιομηχανίες	193	171	22	314	250	64	342	296	46
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου και νερού	54	52	2	78	75	3	81	78	3
Κατασκευές;	924	919	5	1058	1043	15	1069	1056	13
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων μοτοσικλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής Χρήσης	432	308	124	929	556	373	1224	890	334
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	423	261	162	1307	560	747	1786	1173	613
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	335	274	61	502	371	131	623	497	126
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί διαχείριση ακίνητης περιουσίας	132	78	54	320	175	145	445	310	135
Δημόσια & οίκηση και άμυνα Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	237	171	66	324	237	87	379	308	71
Εκπαίδευση	115	51	64	200	44	156	304	174	130
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	39	13	26	74	37	37	95	66	29
Λουτές υπηρεσίες	133	86	47	360	194	166	490	342	148
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταθούν κατά κλάδο	283	183	100	578	332	246	706	519	187

Πηγή: ΕΣΥΕ

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του ενεργού οικονομικά πληθυσμού ασχολείται καθαρά με τον τουρισμό. Έτσι, για το 2001 το μεγαλύτερο ποσοστό της τάξης του 18% από τον δήμο Θήρας απασχολείται αμιγώς με τουρισμό (ξενοδοχεία και εστιατόρια) και αντίστοιχα το μεγαλύτερο ποσοστό της τάξης του 29% από την Κοινότητα της Οίας-Θηρασίας απασχολείται αμιγώς με τον τουρισμό.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΠΕΚΕΠΕ (2012) υποβάλλονται 1.171 αιτήσεις για λήψη ενιαίας οικονομικής ενίσχυσης εκ των οποίων οι 20 αφορούν κατά κύριο επάγγελμα αγρότες καθώς αιτούνται επιπλέον και εξισωτική αποζημίωση

Ο πληθυσμός του Δήμου Θήρας σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011, ανέρχεται σε 17.552 κατοίκους. Η εξέλιξη του πληθυσμού φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη της Θήρας

Απογραφή	Πληθυσμός	Μεταβολή
1961	7.751	
1971	6.196	-20,0%
1981	7.083	+14,3%
1991	9.360	+32,1%
2001	13.402	+43,2%
2011	17.430	+30,1 %

Πληθυσμιακή εξέλιξη της Θηρασίας

Απογραφή	Πληθυσμός
1961	399
1971	291
1981	245
1991	233
2001	268
2011	322

Την δεκαετία 1961-1971 στο νησί παρουσιάστηκε σημαντική πληθυσμιακή μείωση. Εκείνη την εποχή επικρατούσαν αντίξοες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, επίσης είχε προηγηθεί και ο μεγάλος σεισμός το 1956 που προκάλεσε σοβαρές ζημιές σε οικισμούς και θανάτους ανθρώπων με αποτέλεσμα να παρουσιαστεί μετανάστευση πληθυσμού (Δανέζης, 1971, Ρούσσοι, 1972). Από το 1971 όμως κι έπειτα ο πληθυσμός του νησιού συνεχώς αυξάνεται.

Είναι θετικό το γεγονός ότι υπάρχει διαβάθμιση στην ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού και το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού ανήκει στις ηλικίες των 25-29 ετών με βάση στατιστικά στοιχεία από την Ε.Σ.Υ.Ε, δηλώνοντας ότι στο νησί παραμένει νέος κόσμος.

Ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού

Πραγματικός πληθυσμός ΘΗΡΑΣ και ΘΗΡΑΣΙΑΣ		
Ομάδες ηλικιών	1991	2001
0-4 ετών	763	864
5-9 ετών	755	916
10-14 ετών	699	845
15-19 ετών	625	874
20-24 ετών	781	1.087
25-29 ετών	861	1.414
30-34 ετών	906	1.343
35-39 ετών	682	1.169
40-44 ετών	578	1.066
45-49 ετών	440	815
50-54 ετών	444	717
55-59 ετών	497	532
60-64 ετών	483	504
65-69 ετών	373	537
70-74 ετών	238	450
75-79 ετών	225	285
80-84 ετών	167	142
85 ετών και άνω	76	110
Σύνολα	9.593	13.670

A.5 ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Μεταφορών

Το οδικό δίκτυο του Δήμου καλύπτει σε μέγιστο βαθμό τις ανάγκες μεταφοράς προϊόντων και εφοδίων.

Το νησί συνδέεται με την υπόλοιπη Ελλάδα και με το εξωτερικό μέσω του αερολιμένα, ο οποίος βρίσκεται στην περιοχή του Μονόλιθου. Η ακτοπλοϊκή σύνδεση της Θήρας εξυπηρετείται από το λιμάνι του Αθηνιού και από το λιμάνι της Ρίβας, για τη Θηρασιά αντίστοιχα.

Η Σαντορίνη συνδέεται αεροπορικώς με Μύκονο, Ρόδο, Ηράκλειο Κρήτης και φυσικά Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Ακτοπλοϊκώς με φεριμπότ από Πειραιά και Θεσσαλονίκη καθώς επίσης με Πάρο, Ίο, Μύκονο, Ανάφη, Νάξο, Σίκινο, Σύρο, Κίμωλο, Κύθνο, Μήλο, Σέριφο, Σίφνο, Τήνο, Φολέγανδρο, Αστυπάλαια, Κάρπαθο, Διαφάνι, Κάσο, Ρόδο, Χάλκη, Ηράκλειο Κρήτης, Σκιάθο, Σκύρο και Βόλο. Με ταχύπλοα «Δελφίνια» συνδέεται με την Ραφήνα και όλα τα παραπάνω νησιά.

Οι λιμενικές και θαλάσσιες δραστηριότητες καλύπτονται από το Λιμεναρχείο Θήρας.. Το λιμάνι της Θήρας διαθέτει υπηρεσίες Τελωνείου και επομένως γίνονται εξαγωγές στο εξωτερικό (κυρίως οίνων και λιγότερο φάβας και τοματοπολτού Σαντορίνης).

Ύδρευσης - Άρδευσης

Γενικά η Σαντορίνη και η Θηρασιά είναι άνυδρος και ξερή, χωρίς λίμνες, ποταμούς, ρεματιές ή χαράδρες. Οι αρδευτικές ανάγκες της καλύπτονται κυρίως από γεωτρήσεις που γίνονται στο υπέδαφός της, όπου συγκεντρώνεται κυρίως το βρόχινο νερό. Υφίστανται στη νήσο τρεις κύριες πηγές καθώς και τέσσερις ιαματικές πηγές. Στο νησί υπάρχουν δηλωμένες 41 γεωτρήσεις για αρδευτική χρήση, καθώς και αρκετές ακόμη αδήλωτες, που όμως δεν επαρκούν για την άρδευση των καλλιεργειών. Γι αυτό άλλωστε και οι μόνες κύριες καλλιέργειες του νησιού που μπορούν και ανταπεξέρχονται είναι το αμπέλι, η φάβα και η τομάτα.

Η κάλυψη των υδρευτικών αναγκών των 14 Δημοτικών Διαμερισμάτων του νησιού, γίνεται από υπόγεια νερά μέσω γεωτρήσεων που έχει η ΔΕΥΑ Θήρας (σε ποσοστό περίπου 65%). Παράλληλα σημαντικό μέρος των υδρευτικών αναγκών(το υπόλοιπο 35%) καλύπτεται από υδροπωλητές, που μεταφέρουν νερό από δικές τους γεωτρήσεις , διότι δεν υπάρχει καθολική σύνδεση όλων των Δημοτικών Διαμερισμάτων με το δίκτυο της ΔΕΥΑΘ, καθώς και η δυναμικότητα των

γεωτρήσεων της, δεν επαρκούν για την κάλυψη όλου του νησιού(Ιδίως τους τουριστικούς μήνες). Γι αυτό άλλωστε η Επιχείρηση Ύδρευσης έχει προχωρήσει στην κατασκευή και λειτουργία 2 αφαλατώσεων (Σύντομα θα ξεκινήσει και η κατασκευή τρίτης αφαλάτωσης). Ξεχωριστή περίπτωση είναι η Θηρασιά που υδρεύεται με μεταφορά νερού μέσω πλοίων από το Λαύριο. Το πρόγραμμα υδροδότησης της Θηρασιάς, εντάσσεται σε ευρύτερο πρόγραμμα του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. για την υδροδότηση μικρών νησιών.

Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι το νησί δεν έχει δυνατότητες να καλύψει τις ανάγκες του σε νερό, κάτι που αποτελεί σοβαρό μειονέκτημα για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα, αφού οι λιγοστές ποσότητες που διαθέτει είναι κακής ποιότητας (κατά μέσο όρο 3 – 4 $\mu\text{S}/\text{cm}$, που αυξάνεται δραματικά το καλοκαίρι) και η χρήση αφαλατωμένου νερού δεν είναι οικονομικά βιώσιμη. Ίσως η χρήση (με το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο)των νερών απορροής των 5 τριτοβάθμιων Βιολογικών Καθαρισμών που λειτουργούν στο νησί, θα ήταν μια πιθανή λύση σε χαμηλού κόστους νερού για τις αγροτικές καλλιέργειες (από στοιχεία της ΔΕΥΑ Θήρας διοχετεύονται στη θάλασσα πάνω από 300.000 τόνους νερό από τους Βιολογικούς το έτος).

Τηλεπικοινωνιών και Ενέργειας

Η παραγωγή ενέργειας στην Σαντορίνη βασίζεται στον υποσταθμό της ΔΕΗ που υπάρχει στην περιοχή του Μονόλιθου Θήρας. Δυστυχώς, λόγω και του καθεστώτος προστασίας του νησιού δεν έχουν αναπτυχθεί ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως ανεμογεννήτριες και φωτοβολταϊκά. Το δίκτυο της ΔΕΗ διατρέχει ολόκληρο το νησί, καλύπτοντας ενεργειακά τις περιοχές και στη Θηρασιά το ηλεκτρικό ρεύμα διανέμεται μέσω υποθαλάσσιου αγωγού από την Σαντορίνη.

Η χρήση ήπιων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, περιορίζεται στη χρήση της ηλιακής ενέργειας για θέρμανση νερού για οικιακή χρήση και χρήση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε μικρό αριθμό κτιρίων. Μία πτυχή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που μπορεί να αναπτυχθεί είναι η γεωθερμία, αφού νησί έχει εντοπιστεί γεωθερμικό δυναμικό χαμηλής ενθαλπίας.

Το δίκτυο του ΟΤΕ καλύπτει πλήρως τις σύγχρονες ανάγκες επικοινωνίας.

A.6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

A.6.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στην Σαντορίνη ο πρωτογενής τομέας αν και δέχτηκε τρομερή πίεση από τη ραγδαία τουριστική ανάπτυξη (συγκρατάλεται κάθε χρόνο μέσα στους 10 κορυφαίους παγκόσμιους τουριστικούς προορισμούς), καθώς και η μη δυνατότητα άρδευσης των καλλιεργειών, δεν είναι τόσο περιορισμένος, τουλάχιστον ως προς τη φυτική της παραγωγή. Το έδαφος είναι εύφορο και ευνοεί την καλλιέργεια των αμπελιών, της φάβας και της ντομάτας (ως μεγαλύτερης έκτασης καλλιέργειες), αλλά και της ελιάς, της πατάτας, της μελιτζάνας, του κατσουγιού (είδος ξυλάγγουρου) και της κάπαρης, δίνοντάς του μάλιστα εξαιρετικά χημικά και οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, κατατάσσοντάς τα ως μοναδικά.

Η κτηνοτροφία στο νησί περιλαμβάνει την η εκτροφή αιγοπροβάτων, η εκτροφή βοοειδών και η μελισσοκομία ,που όμως είναι πολύ περιορισμένες λόγω κυρίως της έλλειψης χωροταξικού σχεδίου (δεν είναι εύκολη έως και αδύνατη η δημιουργία κτηνοτροφικών μονάδων) και η έλλειψη σφαγείων ή μονάδων τυποποίησης. Κυρίως περιορίζονται για κάλυψη αναγκών οικιακής χρήσης.

ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η γεωργική γη που δύναται να καλλιεργηθεί είναι 37.900 στρ. σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα. Οι περιοχές που χαρακτηρίζονται ως βοσκότοποι είναι 8.100 στρ. Η έκταση των 17.000 στρ. που χαρακτηρίζονται ως δάση δεν αποτελούνται από συμπαγείς συστάδες δασικών δέντρων αλλά πρόκειται για εκτάσεις που καλύπτονται από αραιή ή καθόλου βλάστηση και οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν στην κτηνοτροφία και τη μελισσοκομία.

Χρήσεις	Ν. Θήρας		Ν. Κυκλάδων	
	Έκταση (στρ.)	Κατανομή (%)	Έκταση (στρ.)	Κατανομή (%)
Γεωργική γη	37.900	53,4	836.100	32,2
Βοσκότοποι	8.100	11,4	789.500	30,8
Δάση	17.000	23,9	928.000	35,7
Λοιπές εκτάσεις	8.100	11,3	45.800	1,3
Σύνολο	71.100	100	2.599.400	100

Πιν. Χρήσεις γης (Στατιστική) 1999-2000

Η καλλιεργημένη γεωργική γη είναι περίπου 20.000 στρ.(όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα) και από αυτήν αρδεύονται μόνο τα 724 στρ. και αυτά μόνο περιστασιακά, αφού τα αποθέματα νερού είναι λιγοστά, ιδιαίτερα τους μήνες τουριστικής αιχμής (που είναι και οι μήνες με τις μεγαλύτερες ανάγκες σε άρδευση).

Α/Α	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ Ή ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΦΥΤΑ ΜΑΓΑΛ. ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		ΚΗΠΕΥΤΙ ΚΑ		ΔΕΝΔΡΩΔΗΣ ΚΑΛΛ.		ΑΜΠΕΛΙΑ	
		ΕΚΤΑΣΗ (στρ)	ΑΡΔΕΥΟ ΜΕΝΑ (στρ)	ΕΚΤΑΣΗ (στρ)	ΑΡΔΕΥΟ ΜΕΝΑ (στρ)	ΕΚΤΑΣΗ (στρ)	ΑΡΔΕΥΟ ΜΕΝ Α(στρ)	ΕΚΤΑΣΗ (στρ)	ΑΡΔΕΥΟΜΕ ΝΑ (στρ)
1	ΑΚΡΩΤΗΡΙ	352	2	61		5	5	988	
2	ΒΟΘΩΝΑΣ	278	4	39	12	102	64	800	
3	ΒΟΥΡΒΟΥΛΟΣ	555	5	82	8	10	10	649	
4	ΕΜΠΟΡΕΙΟ	1.815	10	238	125	20	20	1.590	
5	ΕΞΩ ΓΩΝΙΑ	445	10	84	33	140	40	242	
6	ΕΠΙΣΚΟΠΗ	390	10	76	36	72	17	1.085	
7	ΗΜΕΡΟΒΙΓΛΙ	55		24	7	4	4	245	
8	ΚΑΡΤΕΡΑΔΟΣ	413	13	111	48	8	8	700	
9	ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙ	314	6	78	24	6	6	1.100	
10	ΜΕΣΣΑΡΙΑ	192	1	67	25	2	2	510	
11	ΟΙΑ	359		62	12	6		1.034	
12	ΠΥΡΓΟΣ	535	23	117	22	40	30	2.000	
13	ΦΗΡΑ	310	5	53	18	157	57	900	
14	ΘΗΡΑΣΙΑ	50	0	10	2	0	0	450	
	ΣΥΝΟΛΟ	6.063	89	1.102	372	572	263	12.293	
	ΣΥΛΟΛΟ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ		20.030						
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΩΝ		724						

Πηγή: Ετήσιο γεωργικό δελτίο 2010 Ελ. Στατ.

Αμπελοκαλλιέργεια

Το νησί της Σαντορίνης, από τα μέσα περίπου του 20ου αιώνα κυριαρχείται από την τουριστική ανάπτυξη η οποία έχει επιδράσει σε όλους τους τομείς του νησιού.

Ο γεωργικός τομέας έχει επηρεαστεί σημαντικά αφού μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις, ιδιαίτερα σε περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος, έχουν οικοπεδοποιηθεί. Η καλλιέργεια του αμπελιού, που αποτελεί τη βασική καλλιέργεια της Σαντορίνης προσαρμοσμένη στις αντίξοες καιρικές συνθήκες που επικρατούν, δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη. Ο αμπελώνας του νησιού παρουσίασε μια σταδιακή μείωση από τις αρχές του 20ου αιώνα έως το 1997. Από τότε έως και σήμερα η έκτασή του φαίνεται να σταθεροποιείται, στα 13.000 στρέμματα.

Εξέλιξη της έκτασης των αμπελώνων του νησιού σε βάθος χρόνου

Έτος	Στρέμματα αμπελώνων
1900	45.000
1920	35.000
1930	30.000
1971	22.500
1981	18.000
1991	16.000
1997	14.928
1998	14.859
1999	14.924
2000	14.634
2001	14.506
2002	14.212
2003	14.202

Ολόκληρος ο αμπελώνας της Θήρας και της Θηρασίας ανήκουν στις Ζώνες καλλιέργειας οίνων ΠΟΠ Σαντορίνη και ΠΓΕ Κυκλάδες. Το σύνολο των ποικιλιών που συναντώνται φτάνει τις εικοσιπέντε. Οι κύριες ποικιλίες, περίπου 80% του συνόλου, είναι τα λευκά: ασύρτικο (70%), αθήρι και αηδάνι (10%). Ακολουθούν η μαύρη μαντηλαριά (18%), ενώ το υπόλοιπο 2% περιλαμβάνει άλλες ποικιλίες όπως κρητικό, μαυροτράγανο, βουδόματο κ.τ.λ.

Βασικές ποικιλίες σταφυλιών και ποσοστό γης που καταλαμβάνουν

Κύριες ποικιλίες σταφυλιών	Ποσοστό έκτασης
Ασύρτικο	80 % (παραγωγή οίνων ΠΟΠ)
Αθήρι	
Αηδάνι	
Μαντηλαριά	18%
Κρητικό	2%
Κουτσούνό	
Πλατάνι	
Μαυροτράγανο	
Βουδόματο	
Μαυράθηρο	
Βάφτρα	

Το οινικό δυναμικό του αμπελιού, δηλαδή η ποσότητα του κρασιού που παράγεται κάθε χρόνο από τα αμπέλια μιας περιοχής, εξαρτάται άμεσα από το έδαφος, το κλίμα και τις ποικιλίες αμπελιού. Αυτοί οι παράγοντες δεν έχουν παντού την ίδια βαρύτητα. Στη Σαντορίνη, κυρίαρχος παράγοντας είναι το έδαφος με τις ιδιαιτερότητές του, που οφείλονται στα ηφαιστειογενή μητρικά πετρώματα κυρίως τη θηραϊκή γη (άσπα) και την ελαφρόπετρα, που έχουν την ιδιότητα να απορροφούν και να συγκρατούν το νερό της βροχής και την ατμοσφαιρική υγρασία.

Η αυξημένη υγρασία όμως σε συνδυασμό με την αυξημένη θερμοκρασία κατά την ημέρα θα αποτελούσαν πρόσφορο περιβάλλον για την ανάπτυξη μυκητολογικών ασθενειών στα φυτά. Αυτό όμως περιορίζεται λόγω των μετεμιών που ξεκινούν αρχές Μαΐου και διαρκούν έως τα μέσα Σεπτεμβρίου. Από τα μέσα Ιουλίου έως τα μέσα Σεπτέμβρη τα μελέμια πνέουν σχεδόν χωρίς διακοπή προστατεύοντας έτσι τα κλήματα από την προσβολή περονόσπορου ή/και βοτρυτή, εκτός σπάνιων περιπτώσεων. Γι αυτό στη Σαντορίνη η μόνη καλλιεργητική φροντίδα που χρειάζεται το αμπέλι είναι μια επίπαση με θειάφι για την πρόληψη του ωιδίου .

Ο άνεμος όμως, εκτός των ευεργετικών του δράσεων συχνά επιφέρει ζημιές στην ετήσια παραγωγή του νησιού με έμμεσο κυρίως τρόπο λόγω της μηχανικής μετακίνησης μεγάλων ποσοτήτων θηραϊκής γης και ελαφρόπετρας, που κατά τη μεταφορά τους νεκρώνουν τους οφθαλμούς των φυτών που «χτυπούν» (Δανέζης, 1971). Υπάρχουν αναφορές για χρονιές όπως αυτή του 1958, όπου λόγω ανεμοθύελλας, η οποία σημειώθηκε στα μέσα Απριλίου, η μέση στρεμματική απόδοση ήταν 110 κιλά (από 350 κιλά κατά μέσο όρο) (Κουράκου,1994).

Ενδεικτικές παραγωγές σταφυλιών και κρασιού στο νησί δείχνουν την διακύμανση της παραγωγής σε αυτό κατά έτος.

ΕΤΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΑΦΥΛΙΩΝ(ΤΟΝΟΥΣ)	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ(ΤΟΝΟΥΣ)
2005	3.424	2.152
2006	3.880	2.422
2007	2.588	1.609
2008	2.884	1.942
2009	3.108	1.986
2010	2.924	1.865
2011	3.057	1.965
2012	3.255	2.112

Οι χαμηλές αποδόσεις των αμπελιών, σε σχέση με άλλες περιοχές της Ελλάδας, οφείλονται στον εξαιρετικά περιορισμένο αριθμό, σχεδόν πλήρης έλλειψης, αρδευόμενων εκτάσεων, γεγονός που δικαιολογείται απόλυτα από τη λειψυδρία που καθιστά προβληματική ακόμα και την ανεύρεση υδατικών πόρων για την κάλυψη των αναγκών σε πόσιμο νερό και οικιακή χρήση. Εξάλλου τα αμπέλια που καλλιεργούνται στην Σαντορίνη είναι ειδικές ξηρικές ποικιλίες και προορίζονται για την παραγωγή κρασιού ονομασίας προέλευσης κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες. Οι ποικιλίες αυτές, παρά την έλλειψη υδατικών πόρων, στηριζόμενες στη σύσταση του εδάφους και στην ιδιομορφία του κλίματος παράγουν ειδικά κρασιά με υψηλή οξύτητα και μεγάλο ποσοστό σακχάρου. Τα άριστα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά των κρασιών αυτών (Σαντορίνη Ασύρτικο, Σαντορίνη Νυχτέρι, Vinsanto), η πολύ υψηλή τους ποιότητα, η εγγύηση της Αυθεντικότητας, της Ιδιαιτερότητας και της Μοναδικότητας, τα έχουν καταξιώσει στην συνείδηση του καταναλωτή. Τα τελευταία χρόνια έχουν βγει έξω από τα στενά όρια του νησιού και της χώρας. Μάλιστα στα πλαίσια του Εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού προώθησης και προβολής του Ελληνικού κρασιού στο εξωτερικό, η Σαντορίνη και το Ασύρτικο αποτελούν πια τον καλύτερο πρεσβευτή της χώρας μας στο εξωτερικό.

Καλλιέργεια Φάβας

Η φάβα καλλιεργούταν εδώ και 3.600 χρόνια στη Σαντορίνη και Θηρασία σε λίγα στρέμματα, στο πλαίσιο της οικιακής οικονομίας. Κάθε οικογένεια παρήγε τη φάβα της, όπως είχε και το μποστάνι της. Τα ιδιαίτερα χώματα του νησιού, οι κλιματολογικές συνθήκες και, όσο και να φαίνεται παράξενο, η έλλειψη νερού έχουν βοηθήσει στη δημιουργία ενός μοναδικού προϊόντος.

Η φάβα προέρχεται από τις αποξηραμένες, αποφλοιωμένες και θρυμματισμένες κοτυληδόνες του φυτού *Lathyrus clymenum* L. της οικογένειας των ψυχανθών (οικ. Fabaceae), χρώματος υποκίτρινου, σχήματος πεπλατυσμένου δισκοειδούς με διάμετρο περίπου 2 mm και μέγιστη υγρασία 13%. Η σύστασή της χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό πρωτεϊνών και αυξημένη περιεκτικότητα σε υδατάνθρακες.

Η καλλιέργειά της στην πορεία των χρόνων έφθινε, επειδή η στρεμματική απόδοση είναι μικρή (κατά μέσο όρο 80-100 κιλά το στρέμμα) και το έσοδο για τους παραγωγούς περιορισμένο. Τα έξοδα της καλλιέργειάς της ανά στρέμμα, είναι πολύ υψηλά. Χρειάζεται χειρωνακτική εργασία και η παραγωγή είναι μικρή και δυστυχώς όχι σταθερή. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες εκμηχάνισης. Μικρά ελαφριά τρακτέρ 25 - 50 ίππων ώστε να μη βουλιάζουν στα χώματα των νησιών χρησιμοποιούνται στην περιποίηση των χωραφιών. Ο παράγων όμως «φύση» παραμένει πάντα απρόβλεπτος και καθοριστικός. Η απόδοσή της κινδυνεύει από πολλούς παράγοντες. Από τα πουλιά που τρώνε τους σπόρους κατά τη σπορά, από τον αέρα που παίρνει τα λουλούδια πριν δέσουν καρπό, από τη μεγάλη ξηρασία και από έναν ξαφνικό καύσωνα, ακόμα και μια ημέρα πριν από τη συγκομιδή.

Η κατοχύρωσή της ως προϊόν ΠΟΠ Σαντορίνη (ΚΑΝ (ΕΚ) 510/2006), έδωσε στην καλλιέργειά της άλλη δυναμική. Η ανάδειξη των μοναδικών της οργανοληπτικών χαρακτηριστικών την έκαναν στις διάφορες μαγειρικές της εκδοχές να μη λείπει τα τελευταία χρόνια από τον κατάλογο κανενός «γκουρμέ» εστιατορίου της πρωτεύουσας και μετέπειτα της Ελλάδας. Η ζήτησή της αυξήθηκε και σε συνδυασμό με την αυξανόμενη υψηλή τιμή της, ώθησε τους παραγωγούς να αυξήσουν τα στρέμματα που καλλιεργούν.

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΣΙΜΗ ΕΚΤΑΣΗ(στρεμ)
2007	235	825
2008	113	938
2009	163	1.433
2010	195	1.630
2011	226	1.940
2012	229	1.765

Η μείωση που παρατηρείται για το έτος 2012 και όπως διαφαίνεται θα είναι μεγαλύτερη το 2013, έχει να κάνει με την ψήφιση του Π.Δ. περι καθορισμού Ζ.Ο.Ε. Νήσων Θήρας Θηρασίας (ΦΕΚ 144/30-04-2013), που απαγορεύει στα εκτός σχεδίου γήπεδα να οικοδομηθούν, αν την προηγούμενη δεκαετία είχαν καλλιεργηθεί με τοπικής σημασίας αγροτικό προϊόν. Η έλλειψη ή η μη ορθή ύπαρξη χωροταξικού σχεδίου, μπορεί να αποβεί μοιραία για το μέλλον των καλλιεργήσιμων εκτάσεων.

Τοματοκαλλιέργεια

Η πρώτη πιστοποιημένη μαρτυρία καλλιέργειας της τομάτας στη Σαντορίνη και στη Θηρασία ανάγεται στα τέλη του 19ου αιώνα, τοποθετώντας την έναρξή της στη δεκαετία 1870-1880. Μια δεκαετία αργότερα (έτος 1899), στο πλαίσιο της πρώτης συστηματικής μελέτης της χλωρίδας και της γεωργικής παραγωγής της Σαντορίνης, έγινε η πρώτη επίσημη καταγραφή της καλλιέργειας της τομάτας στη Σαντορίνη, χωρίς καμία αναφορά σε οικονομικά στοιχεία, γεγονός που μαρτυρά ότι η συμμετοχή της στην οικονομική ζωή του τόπου ήταν μικρή και η διάθεση του προϊόντος αφορούσε κυρίως την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των κατοίκων της.

Η συστηματική εισαγωγή της καλλιέργειας της τομάτας στη Σαντορίνη πραγματοποιήθηκε, όταν, με την Οκτωβριανή επανάσταση, έκλεισαν οι εμπορικοί δρόμοι των κρασιών της Σαντορίνης προς τη Ρωσία, με αποτέλεσμα να συρρικνωθεί το αμπελουργικό εισόδημα και να δημιουργηθεί η ανάγκη ανάπτυξης νέων αποδοτικότερων καλλιεργειών. Έτσι, τα έτη 1919-1920, υπάρχουν αναφορές στην τοπική εφημερίδα «Σαντορίνη» ότι η τοματοκαλλιέργεια εξαπλώνεται σε βάρος της αμπελοκαλλιέργειας, ενώ το 1922, ως αίτιο της εξάπλωσης αυτής προσδιορίζεται η πενταπλάσια πρόσοδος της τομάτας σε σχέση με το αμπέλι. Ο Παπαμανώλης περιγράφει ότι σε όλες τις περιοχές με κίσηρη καλλιεργούνταν τομάτες, αναφέροντας ότι η συνολική παραγωγή του πελτέ έφτασε, το 1928, περίπου τους 1 300 τόνους. Την ίδια περίπου περίοδο (1928-1929), τη Σαντορίνη επισκέφθηκε ο καθηγητής Durazzo-Morosini, ο οποίος έχει καταγράψει την καλλιέργεια τομάτας στις περιοχές Πύργος και Θηρασιά, καθώς και τη λειτουργία κονσερβοποιείου τομάτας στην περιοχή Μέσα Γωνιά της Μεσσαριάς. Το 1933, ο Δανέζης αναφέρει την τοματοποιία της Σαντορίνης ως μια από τις δύο κύριες πλουτοπαραγωγικές πηγές

της αγροτικής παραγωγής του νησιού. Ο σεισμός του 1956, έρχεται να ανακόψει την ανοδική πορεία της καλλιέργειας, αναγκάζοντας τις μέχρι τότε βιομηχανίες τοματοπολτού (υπήρχαν 7 εργοστάσια τομάτας) ή να κλείσουν ή να μεταφερθούν σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Μια ανθηρή βιομηχανία θα είχε εξαφανιστεί εντελώς αν δεν υπήρχε η Ένωση Συνεταιρισμών Θηραϊκών Προϊόντων, που είχε ήδη ξεκινήσει τη λειτουργία της από το 1952 στην παραλία του Μονόλιθου και στήριξε ανθρώπους του νησιού που δεν σταμάτησαν να καλλιεργούν το τοματάκι. Η Ένωση δεν σταμάτησε ποτέ τη λειτουργία της εδώ και 60 χρόνια και σήμερα είναι η μοναδική μονάδα επεξεργασίας και τυποποίησης σαντορινιάς ντομάτας.

Η μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης, που μειώθηκε ακόμη περισσότερο με την μεγάλη τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων χρόνων, έχει αρχίσει να αντισταθμίζεται. Η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του παραγόμενου προϊόντος (και των υποπροϊόντων του), καθώς και η κατάθεση φακέλου για την καταχώρηση της τομάτας Σαντορίνης ως προϊόν ΠΟΠ (έχει ήδη δημοσιοποιηθεί στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης) έκανε το Τοματάκι Σαντορίνης περιζήτητο. Η τιμή της πρώτης ύλης αυξήθηκε (0,70 € που είναι πάρα πολύ υψηλή τιμή για βιομηχανική τομάτα) και έδωσε νέα ώθηση στην καλλιέργειά της.

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΣΙΜΗ ΕΚΤΑΣΗ(στρεμ)
2007	164	187
2008	109	162
2009	109	310
2010	109	320
2011	146	420
2012	179	600

Ελαιοκαλλιέργεια

Σύμφωνα με στοιχεία του Ελαιοκομικού Μητρώου στη Θήρα καλλιεργούνται **298 στρεμ.** από **91** ελαιοκαλλιεργητες. Ο παραγόμενος ελαιόκαρπος χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο για παραγωγή ελαιολάδου και λιγότερο για παραγωγή επιτραπέζιας ελιάς.

Η μη ύπαρξη στο νησί ελαιουργείου αναγκάζει τους καλλιεργητές να μεταφέρουν τον ελαιόκαρπο στη Νάξο ή ακόμη και στη Κρήτη, για να γίνει η έκθλιψη του πράγμα που συνεπάγεται αύξηση του κόστους παραγωγής, καθώς και τους αποτρέπει από τη φύτευση νέων ελαιώνων. Στο τελευταίο μάλιστα, συνηγορεί και το ότι με το που ξεκίνησε να λειτουργεί, στο νησί, ένα μικρό ιδιωτικό ελαιουργείο τα 3 προηγούμενα χρόνια, αυξήθηκαν οι εγκαταστάσεις των νέων ελαιώνων.

Κηπευτικά

Η μη ύπαρξη αρδευτικού νερού, αλλά και το ιδιόμορφο κλίμα της Θήρας και της Θηρασίας, δεν έχουν ευνοήσει έχει ευνοήσει την καλλιέργεια κηπευτικών. Η **πατάτα**, η **λευκή μελιτζάνα**, το «**κατσούνι**»(είδος ξηρικού αγκουριού) και το **κολοκύθι**, καλλιεργούνται σε μικρές εκτάσεις, δίνοντας μικρές (αλλά ιδιαίτερης γεύσης), που περιορίζονται μόνο για κατανάλωση στην τοπική αγορά. Εξαίρεση θα μπορούσε να αποτελέσει, από πλευράς αριθμού καλλιεργούμενων στρεμμάτων η πατάτα, κυρίως λόγω της στρεμματικής ενίσχυσης που απολαμβάνει στο πλαίσιο στήριξης των Μικρών Νησιών του Αιγαίου Πελάγους.

ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η διάρθρωση του ζωικού πληθυσμού φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Είδος	Αριθμός Ζώων
Πρόβατα	29
Αίγες	733
Χοίροι (Αναπαραγωγής)	60
Χοίροι (Κρεατοπαραγωγής)	400
Κουνέλια	800
Κότες	600
Βοοειδή (αρσενικά)	312
Βοοειδή (θηλυκά)	148
Μελίσσια	793

Πηγή: Μητρώο Κτηνιατρικής 2013

Οι κλάδοι που έχουν οικονομικό ενδιαφέρον είναι η εκτροφή αιγοπροβάτων, η εκτροφή βοοειδών και η μελισσοκομία. Οι υπόλοιποι κλάδοι καλύπτουν καθαρά ανάγκες οικογενειακής κατανάλωσης.

Αιγοπροβατοτροφία

Στο Δήμο Θήρας υπάρχουν 13 εκμεταλλεύσεις και εκτρέφονται συνολικά 762 αιγοπρόβατα σύμφωνα με το μητρώο της Κτηνιατρικής. Από τον πίνακα φαίνεται ότι τα πρόβατα είναι 29 ενώ οι αίγες είναι πολύ περισσότερες και ανέρχονται σε 733.

	ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΩΝ	ΑΙΓΕΣ			ΠΡΟΒΑΤΑ		
				ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 1 ΕΩΣ 10 ΖΩΑ	0	0	0	0	0	0	0	
2	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 11 ΕΩΣ 150 ΖΩΑ	12	606	542	35	577	26	3	29
3	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 151 ΕΩΣ 300 ΖΩΑ	1	156	156	0	156	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	13	762	698	35	733	26	3	29

Πηγή: Μητρώο Κτηνιατρικής 2013

Από τη διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων διαπιστώνεται ότι οι περισσότερες μονάδες είναι μικρές και ο αριθμός των ζώων κυμαίνεται από 11 έως 150. Μόνο μία είναι λίγο πάνω από 150 ζώα(156).

Καμία από τις παραπάνω εκμεταλλεύσεις δε διαθέτει άδεια λειτουργίας. Λειτουργούν με υποτυπώδεις υποδομές, οι χώροι ενσταυλισμού είναι πρόχειροι (ιδιοκατασκευασμένοι) και χρησιμοποιούνται κυρίως για τη διαχείριση των ζώων. Η διατροφή των ζώων στηρίζεται κυρίως στη βόσκηση. Συμπληρωματική τροφή δίνεται την περίοδο της διαχείμασης. Κάθε κοπάδι είναι εγκατεστημένο μόνιμα στην ίδια περιοχή όλο το χρόνο, με δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και αυτό οδηγεί στην υποβάθμιση των βοσκοτόπων.

Ο κύριος προσανατολισμός της κτηνοτροφίας των νησιών είναι η παραγωγή κρέατος ενώ η αξιοποίηση του γάλακτος είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Δεν υπάρχει τυροκομείο ενώ η ελάχιστη ποσότητα τυριών παράγεται με παραδοσιακά μέσα. Ο μεγαλύτερος όγκος της παραγωγής καταναλώνεται κυρίως τοπικά.

Ο μικρός αριθμός αιγοπροβάτων και κατ' επέκταση της μειωμένης κτηνοτροφίας, εκτός της μη ύπαρξης χωροταξικού σχεδίου(καθιστά σχεδόν αδύνατη τη δημιουργία νόμιμων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων), επιτείνεται και από του ότι δεν υπάρχει νόμιμο σφαγείο.

Βοοτροφία

Στο Δήμο Θήρας, από το στοιχεία που υπάρχουν στο Μηχανογραφικό σύστημα της Κτηνιατρικής Κυκλάδων (παλιό ΟΣΔΕ), φαίνεται ότι υπάρχουν 45 εκμεταλλεύσεις, με συνολικό αριθμό βοοειδών 460. Από αυτές καμία δεν έχει άδεια σταυλισμού και στην πραγματικότητα ο συνολικός αριθμός ζώων είναι γύρω στα 50. Η διαφορά προκύπτει, διότι λόγω συστήματος οι παλιές εισαγωγές δε μπορούν να διαγραφούν(η σφαγή από τον ιδιόκτητη δεν γίνεται δεκτή παρά μόνο ο θάνατος του ζώου).Για τους ίδιους λόγους με την εκτροφή αιγοπροβάτων όλος ο όγκος της λιγοστής παραγωγής κρέατος προορίζεται για οικογενειακή κατανάλωση.

Μελισσοκομία

Στη Θήρα και Θηρασία δραστηριοποιούνται 18 μελισσοκόμοι με συνολικό αριθμό κυψελών 793 σύμφωνα με το μητρώο μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας Κυκλάδων. Από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα είναι φανερό ότι η πλειοψηφία των μελισσοκόμων διατηρεί μικρό αριθμό κυψελών και στοχεύει στην απόκτηση συμπληρωματικού εισοδήματος.

		ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΨΕΛΩΝ
1	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 1 ΕΩΣ 30 ΚΥΨΕΛΕΣ	12	251
2	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 31 ΕΩΣ 100 ΚΥΨΕΛΕΣ	5	362
3	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 101 ΕΩΣ 200 ΚΥΨΕΛΕΣ	1	180
	ΣΥΝΟΛΟ	18	793

Πηγή: Τμ. Φυτικής & Ζωικής Παραγωγής Δ/σης Αγροτικής Οικονομίας

Η παραγωγή μελιού είναι μικρή, διότι δεν υπάρχει ανθοφορία όλη τη διάρκεια της χρονιάς (ύπαρξης μεγάλης νεκρής περιόδου από τον Αύγουστο μέχρι και Νοέμβριο) . Στην Σαντορίνη οι μελισσοκόμοι προτιμούν τη στατική μελισσοκομία λόγω του ότι δεν υπάρχουν εκτάσεις που είναι άμεσα προσβάσιμες οδικά και δεν έχουν οικιστική ανάπτυξη.

Η παραγωγή κυμαίνεται από 10-15 κιλά μέλι την κυψέλη και διατίθεται στην τοπική αγορά από τους ίδιους τους μελισσοκόμους σε καλές τιμές λόγω της εξαιρετικής ποιότητας.

ΑΛΙΕΙΑ

Στη νήσο Θήρα Θηρασία δραστηριοποιούνται εκατόν τριάντα έξι (136) επαγγελματικά σκάφη, με εκατόν τριάντα τέσσερα (134) σκάφη παράκτια αλιείας, μικρού μεγέθους και περιορισμένων αλιευτικών δυνατοτήτων και δύο (2) σκάφη μέσης αλιείας. Ο αριθμός των ερασιτεχνικών σκαφών ανέρχεται στα 1967 σκάφη. Τα αλιευτικά πεδία του νησιού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες είναι πόλος έλξης για του ερασιτέχνες αλιείς, οι οποίοι συνωστίζονται στην ευρύτερη περιοχή και λειτουργούν ανταγωνίστηκα προς τους επαγγελματίες που έχουν περιορισμένες αλιευτικές δυνατότητες.

Ο Δήμος Θήρας διαθέτει επτά αλιευτικά καταφύγια.

Οι ποσότητες και το είδος αλιευμάτων που διατίθενται στα νησιά είναι συνάρτηση τόσο του εποχιακού χαρακτήρα τους όσο και της τουριστικής κίνησης. Τους καλοκαιρινούς μήνες, και ιδίως από τον Ιούνιο έως τον Σεπτέμβριο διευρύνεται το εμπορικό κανάλι των άμεσων πωλήσεων των αλιευμάτων σε εστιατόρια και ξενοδοχεία.

Δραστηριότητες που σχετίζονται με την τυποποίηση και μεταποίηση αλιευτικών προϊόντων σε εμπορική κλίμακα δεν υπάρχουν στα νησιά.

A.6.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στο Δήμο Θήρας, ο δευτερογενής τομέας που σχετίζεται με τον τουρισμό είναι πολύ ανεπτυγμένος. Υπάρχουν δεκάδες αρτοποιεία, κρεοπωλεία και βιοτεχνίες που υποστηρίζουν τη μεγάλη τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

Όσον αφορά τις μονάδες μεταποίησης και βιοτεχνικές επιχειρήσεις που να σχετίζονται με προϊόντα του πρωτογενή τομέα, αυτές είναι ανεπτυγμένες μονομερώς, ανάλογα με τις ποσότητες των προϊόντων του πρωτογενή, που υπάρχουν στα νησιά. Ειδικότερα για το αμπέλι-σταφύλι, που είναι και η κυριότερη καλλιέργεια, υπάρχουν αρκετά οινοποιεία, πέρα από την μικρής κλίμακας ιδιωτικής παραγωγής από τους ντόπιους. Ο πιο ενεργός οινοποιητικός φορέας του νησιού είναι η Ένωση Συνεταιρισμών Θηραϊκών Προϊόντων – Santo Wines και ακολουθούν πολλές εταιρείες, όπως οι Μπουτάρης, Κτήμα Σιγάλας, Κτήμα Αργυρός, Κάναβα Ρούσσοι, Volkan Wines, Οινοποίηση Χατζηδάκης, Γαβαλάς Γεώργιος, Πέτρος Νομικός, Καραμολέγκος Ευάγγελος, ΕΡΜΗΣ ΑΕ, ΓΑΙΑ Οινοποιητική. Με μακροχρόνια πείρα στην παραγωγή του κρασιού, προσφέρουν μεγάλη ποικιλία, εξαιρετική ποιότητα και προωθούν τα θηραϊκά προϊόντα τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό με διακρίσεις και βραβεία.

		ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΗ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ						
		ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ		ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ			ΟΙΝ/ΘΕΝΤΑ ΣΤΑΦΥΛΙΑ(κιλά)	
Α/Α	ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ	ΚΙΛΑ/ΩΡΑ	ΕΤΗΣΙΑ	ΚΙΛΑ/ΩΡΑ	ΕΤΗΣΙΑ	2008	2009	2010
1	ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ	3.000	300.000	3.000	300.000	274.920	368.160	162.375
2	ΚΑΡΑΜΟΛΕΓΚΟΣ	400	150000	160	30.000	16.949	20.717	17.132
3	ΚΟΥΤΣ/ΛΟΣ	5.000	300.000	650	100.000	80.790	79.465	85.820
4	ΓΑΒΑΛΑΣ	600	225.000	200	70.000	62.505	59.652	67.835
5	ΕΡΜΗΣ Α.Ε.	625	225.000	290	100.000	116.897	103.180	97.985
6	ΕΣΘΠ	5.000	2.000.000	5.500	2.000.000	1.169.038	1.521.827	1.615.399
7	ΚΤΗΜΑ ΑΡΓΥΡΟΣ	850	300.000	850	450.000	369.552	324.571	305.274
8	ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ	625	225.000	290	96.000	193.681	57.209	85.830
9	ΚΤΗΜΑ ΣΙΓΑΛΑ	830	300.000	1.250	450.000	394.131	419.932	392.060
10	ΚΑΝΑΒΑ ΡΟΥΣΣΟΣ	500	150.000	500	80.000	37.108	8.209	0
11	ΠΕΤΡΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ	500	180.000	500	20.000	0	9.376	0
12	ΓΑΙΑ	1.000	375.000	500	120.000	144.404	113.396	84.686
	ΣΥΝΟΛΟ	18.930	4.730.000	13.690	3.816.000	2.859.975	3.085.694	2.914.396

Η ανάπτυξη που παρουσιάστηκε τα τελευταία χρόνια στην καλλιέργεια φάβας, ώθησε στο νησί τη δημιουργία πιστοποιημένων(αφού η φάβα είναι προϊόν ΠΟΠ) μίας (1) μονάδας μόνο μεταποίησης, τριών (3) μονάδων μόνο τυποποίησης και δύο (2) μονάδων μεταποίησης – τυποποίησης φάβας.

Αναφορικά με το Τοματάκι Σαντορίνης, παραμένει μόνο ενεργό εδώ και χρόνια, το εργοστάσιο επεξεργασίας και συσκευασίας της Ομάδας Παραγωγών Θήρας. Η διάρκεια λειτουργίας του είναι για μερικές ημέρες το χρόνο(διαχειρίζεται κατά μέσο όρο 150 τόνους) και τα προϊόντα που παράγει είναι τοματοπολτός μονής και διπλής συμπύκνωσης, ο τοματοχυμός και τα ολόκληρα τοματάκια σε χυμό τομάτας.

Α.6.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο Τριτογενής τομέας είναι ο πιο αναπτυσσόμενος στα νησιά με τον Τουρισμό και το Εμπόριο να κατέχουν εξέχουσα θέση.

Τουρισμός

Σήμερα η **Σαντορίνη** είναι ένα από τα διασημότερα τουριστικά κέντρα του κόσμου.

Η μοναδική της καλντέρα, το ηφαίστειό της, το ιδιαίτερό της τοπίο, την φέρνουν στις κορυφαίες θέσεις όλων των τουριστικών οδηγιών παγκοσμίως. Η τεράστια τουριστική της ανάπτυξη, έχει επηρεάσει τις τουριστικές της υποδομές, που εκτείνονται σε όλο πλέον το νησί. Διαθέτει με διαφορά τα περισσότερα τουριστικά καταλύματα απ' όλα τα νησιά των Κυκλάδων.

Επιχειρήσεις εκμετάλλευσης ξενοδοχείου, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενων δωματίων

ΠΗΓΗ: Ιστοσελίδα επιμελητηρίου Κυκλάδων

ΝΗΣΙ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	ΑΝΔΡΟΣ	ΑΝΑΦΗ	ΤΗΝΟΣ	ΜΥΚΟΝΟΣ	ΣΙΦΝΟΣ	ΣΥΡΟΣ	ΜΗΛΟΣ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	38	166	14	191	270	202	236	282
ΝΗΣΙ	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΑ	ΚΙΜΩΛΟΣ	ΑΜΟΡΓΟΣ	ΣΙΚΙΝΟΣ	ΙΟΣ	ΣΕΡΙΦΟΣ	ΠΑΡΟΣ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	55	16	23	93	16	85	61	422
ΝΗΣΙ	ΘΗΡΑ-ΘΗΡΑΣΙΑ	ΝΑΞΟΣ	ΔΟΝΟΥΣΑ	ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ	ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	ΚΥΘΝΟΣ	ΚΕΑ	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	624	410	12	14	65	69	45	

Ξενοδοχειακό δυναμικό διαφόρων κατηγοριών

Έτος	5*****			4****			3***		
	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες
2006	7	173	330	65	1.449	2.694	54	882	1.691
2005	6	140	275	61	1.331	2.449	53	907	1.746
2004	6	140	275	58	1.250	2.307	51	882	1.692
Έτος	2**			1*			Σύνολο		
	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες	Ξενοδοχεία	Δωμάτια	Κλίνες
2006	77	1.850	3.533	49	765	1.541	252	5.119	9.789
2005	75	1.801	3.441	49	765	1.541	244	4.944	9.452
2004	75	1.740	3.334	51	824	1.647	241	4.836	9.255

Ξενοδοχειακό δυναμικό διαφόρων κατηγοριών 2012

Νησί		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	Μονάδες	116	81	64	80	46	287
	Δωμάτια	561	2.024	1.230	1.945	730	64.790
	Κλίνες	1.142	3.835	2.386	3.732	1.453	12.458
ΘΗΡΑΣΙΑ	Μονάδες	1					1
	Δωμάτια	2					2
	Κλίνες	6					6

Η εστίαση των επισκεπτών γίνεται είτε στα καταλύματα και ξενοδοχεία της περιοχής ή στους κάθε είδους χώρους μαζικής εστίασης, που και αυτοί παρουσιάζουν την ίδια εικόνα σε αριθμούς, με τα τουριστικά καταλύματα.

ΝΗΣΙ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	ΑΝΔΡΟΣ	ΑΝΑΦΗ	ΤΗΝΟΣ	ΜΥΚΟΝΟΣ	ΣΙΦΝΟΣ	ΣΥΡΟΣ	ΜΗΛΟΣ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	35	144	14	145	237	110	192	85
ΝΗΣΙ	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΑ	ΚΙΜΩΛΟΣ	ΑΜΟΡΓΟΣ	ΣΙΚΙΝΟΣ	ΙΟΣ	ΣΕΡΙΦΟΣ	ΠΑΡΟΣ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	29	10	19	61	11	106	50	324
ΝΗΣΙ	ΘΗΡΑ-ΘΗΡΑΣΙΑ	ΝΑΞΟΣ	ΔΟΝΟΥΣΑ	ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ	ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	ΚΥΘΝΟΣ	ΚΕΑ	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	548	313	8	16	60	53	46	

Μεταφορές – Συγκοινωνία

Η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη καθιστούν το νησί ένα από τους κορυφαίους προορισμούς, δίνοντας στο αεροδρόμιο και τα λιμάνια τεράστιο όγκο επισκεπτών, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.

Το αεροδρόμιο της Θήρας είναι διεθνές και εξυπηρετεί μεγάλο αριθμό ταξιδιωτών, τόσο ελλήνων(πτήσεις εσωτερικού), αλλά και αλλοδαπών(πτήσεις εξωτερικού).

ΕΠΙΒΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΘΗΡΑΣ

Ετος	Επιβάτες			
	Αεροσκάφη	Εσωτερικού	Εξωτερικού	Σύνολο
2002		221.040	357.797	578.837
2000	9.144	302.072	373.428	675.500
1998	7.289	209.505	286.809	496.314
1996	6.578	188.778	246.680	435.458
1994	6.096	175.152	225.896	401.048
1992	2.996	60.451	135.097	195.548
1992	3.699	151.150	105.402	256.552
1988	3.103	148.865	75.656	224.521
1986	2.820	139.376	50.230	189.606

	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ			
	2011		2012	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡ.
ΜΗΝΑΣ				
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	3.409	3.391	3.074	3.027
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	3.574	3.949	3.100	3.255
ΜΑΡΤΙΟΣ	5.046	5.366	5.959	5.624
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	13.827	13.714	14.226	13.040
ΜΑΙΟΣ	39.444	35.297	38.073	34.674
ΙΟΥΝΙΟΣ	59.839	61.163	56.562	56.133
ΙΟΥΛΙΟΣ	79.773	80.433	82.727	81.965
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	87.659	96.846	82.732	92.443
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	56.390	69.274	55.315	67.834
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	20.291	31.814	18.479	29.259
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	3.686	4.864	3.840	5.254
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	2.697	3.801	2.970	3.974
ΣΥΝΟΛΑ/ΕΤΟΣ	375.635	409.912	367.057	396.482

Τα λιμάνια τους συνδέονται καθημερινά με όλα τα μεγάλα λιμάνια της χώρας. Η σύνδεση, ιδίως τους τουριστικούς μήνες, με το λιμάνι του Πειραιά, αλλά και τα λιμάνια των υπολοίπων νησιών των Κυκλάδων, γίνεται με περισσότερα από ένα πλοία. Παράλληλα, τη Σαντορίνη επισκέπτεται και μεγάλος αριθμός κρουαζιερόπλοιων (Ξεκινούν από μέσα Μάρτη μέχρι και τέλη Νοέμβρη). Η Θηρασία με την Θήρα έχουν συχνότατη καθημερινή σύνδεση. Στη Θήρα υπάρχει και ελικοδρόμιο.

Επιβατηγά πλοία	2012	2011
Αφίξεις πλοίων	3.562	4.134
Επιβάτες	928.530	1.186.392
Αυτοκίνητα	32.933	37.786
Φορτηγά	16.934	19.963
Μοτοσυκλέτες	13.098	17.276

Κρουαζιερόπλοια	2012	2011
Αφίξεις κρουαζιεροπλοίων	718	898
Επιβάτες	838.899	942.502

Πηγή στατιστικών στοιχείων: www.greekcruise.gr

B. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

1. Η ύπαρξη του ηφαιστείου προσδίδει στο νησί παγκόσμια αναγνώριση, προσφέροντας μεγαλύτερες ευκαιρίες για καταξίωση στα τοπικά προϊόντα που παράγονται.
2. Ο πρωτογενής τομέας της Θήρας – Θηρασίας προσφέρει αγροτικά προϊόντα υψηλής αξίας και ποιότητας (στην πλειονότητά τους είναι αναγνωρισμένα ή βρίσκονται στη διαδικασία αναγνώρισης ως προϊόντα ΠΟΠ-ΠΓΕ), ενώ συγχρόνως δημιουργεί ένα μοναδικό αγροτικό τοπίο.
3. Πληθυσμιακή αύξηση τα τελευταία χρόνια και αύξηση οικονομικά ενεργών ατόμων ιδιαίτερα νέων σε ηλικία που μπορούν να απασχοληθούν και στον πρωτογενή τομέα.
4. Ο τρόπος παραγωγής των αγροτικών προϊόντων τους πλησιάζει τις βιολογικές μεθόδους παραγωγής.
5. Ο πρωτογενής τομέας αναγνωρίζεται πλέον ως ένας σημαντικός πυλώνας της οικονομίας της Θήρας- Θηρασίας και αποτελεί βασικό παράγοντα για την αναβάθμιση και τελικά για την βιωσιμότητα της «Βαριάς Βιομηχανίας» των νησιών μας δηλ. του Τουρισμού.
6. Υπάρχει γεωργική έκταση κατάλληλης για την ανάπτυξη γεωργικής δραστηριότητας.
7. Ύπαρξη εποχιακής αυτοφυούς βλάστησης (πωύδη, φρυγανώδη) που ευνοεί την παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας μελιού.
8. Ύπαρξη μεγάλης και καλά οργανωμένης Ομάδας Παραγωγών, που καλύπτει και στηρίζει στο σύνολό τους τα αγροτικά προϊόντα των νησιών.
9. Ύπαρξη και άλλων μορφών ενέργειας (γεωθερμία).

ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

1. Ανταγωνισμός για την απασχόληση του εργατικού δυναμικού από τον τουρισμό
2. Οι ιδιαίτερες και δύσκολες εδαφοκλιματικές συνθήκες των νησιών συνεπάγονται χαμηλές στρεμματικές αποδόσεις, υψηλό καλλιεργητικό κόστος και τελικά χαμηλό αγροτικό εισόδημα.
3. Έλλειψη χωροταξικής μελέτης και χρήσεων γης. Ο αρχαιότερος αμπελώνας της Ελλάδος, αυτός της Σαντορίνης κινδυνεύει άμεσα να αλλοιωθεί η φυσιογνωμία του και μελλοντικά να αφανιστεί, κάτω από το βάρος της αλόγιστης οικοπεδοποίησης και την έλλειψη χωροταξικών κανόνων.
4. Υψηλές αντικειμενικές αξίες γης, και αντίστοιχα υψηλή φορολογία γης. Η αγροτική γη αντιμετωπίζεται ως οικόπεδο, ακόμη και στις γονικές παροχές. Αποτέλεσμα είναι να γίνεται αδύνατη η μεταβίβαση της αγροτικής γης από τους γονείς στα παιδιά, γι αυτό άλλωστε στα προγράμματα των νέων αγροτών απουσιάζουν οι νέοι αγρότες με φυτική παραγωγή (αμπελοκαλλιέργεια).
5. Δυσκολίες προσβασιμότητας το χειμώνα
6. Αυξημένο κόστος παραγωγής λόγω νησιωτικότητας
7. Η έλλειψη επαγγελματικής κατάρτισης των ατόμων που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα
8. Έλλειψη υδάτινων πόρων, αλλά και ανυπαρξία υποδομών για αξιοποίηση των υπαρχόντων.
9. Ανυπαρξία μονάδων μεταποίησης – τυποποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

1. Οι φυσικές ομορφιές του νησιού, η πλούσια χλωρίδα, καθώς και τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής αποτελούν ιδιαιτερότητα των νησιού και ισχυρό πόλο έλξης επισκεπτών.
2. Η αλματώδης ανάπτυξη του τουρισμού προσφέρει δυνατότητα απορρόφησης της τοπικής παραγωγής.
3. Η σύγχρονη τεχνολογία προσφέρει την δυνατότητα δημιουργίας μικρών μονάδων επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων (ελαιοτριβείο) προσαρμοσμένων στην μικρή παραγωγή των νησιών.
4. Η σύγχρονη τεχνολογία προσφέρει την δυνατότητα δημιουργίας μικρών μονάδων επεξεργασίας ζωικών προϊόντων (σφαγεία, τυροκομεία) προσαρμοσμένων στην μικρή παραγωγή των νησιών.
5. Η ζήτηση ποιοτικών και παραδοσιακών προϊόντων διασφαλίζει την οικονομική βιωσιμότητα των πολύ μικρών επιχειρήσεων

ΚΙΝΔΥΝΟΙ

1. Ο πρωτογενής τομέας των νησιών δέχεται ισχυρές πιέσεις, που οδηγούν σε σμίκρυνση και τελικά εγκατάλειψη, λόγω της παντελούς έλλειψης χωροταξικού σχεδιασμού.
2. Αλλοίωση των θηραϊκών αγροτικών προϊόντων, με την προσθήκη παραπλήσιων προϊόντων χαμηλότερης διατροφικής και οικονομικής αξίας, με σκοπό την αύξηση, των ήδη μικρών ντόπιων παραγόμενων ποσοτήτων και του κέρδους.
3. Καταχρηστικής χρήσης του ονόματος του νησιού, με σκοπό την παραπλάνηση του καταναλωτή.
4. Η εισαγωγή φθηνών νωπών προϊόντων καθιστά τα ντόπια προϊόντα μη ανταγωνιστικά.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η ανάπτυξη του τουρισμού τα τελευταία χρόνια, έχει μετατοπίσει το κέντρο βάρους της οικονομίας σε δραστηριότητες συναφείς με τον τουρισμό και οδήγησε τον πρωτογενή τομέα σε συρρίκνωση. Αν θέλουμε όμως, να μιλάμε για ισόρροπη ανάπτυξη του νησιού είναι απαραίτητη η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα με στόχο την κάλυψη των διατροφικών αναγκών του στο μέτρο του δυνατού, την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και τη διασύνδεση του με τον τουρισμό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί στοχεύοντας στις παρακάτω δράσεις:

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

1. Σύνταξη χωροταξικής μελέτης και χρήσεων γης.
2. Ενίσχυση της νησιωτικότητας για τα αγροτικά νησιώτικα προϊόντα και τους νησιώτες παραγωγούς. Πρόσβαση στις ενισχύσεις, για επενδύσεις στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις και στην επιστροφή **Φ.Π.Α. - Ε.Φ.Κ.** Αγροτών, για όλους όσους έχουν υποβάλλουν Αίτηση Ενιαίας Ενίσχυσης και δηλώνουν αγροτικό εισόδημα, δηλ. χωρίς το κριτήριο του κατά κύριο επάγγελμα Αγρότη. Δεδομένου ότι οι ιδιαίτερες συνθήκες των νησιών (υψηλό καλλιεργητικό κόστος, αδυναμία εκμηχάνισης, μικρές αποδόσεις, αντίξοες καιρικές συνθήκες, προβληματική γεωμορφολογία του εδάφους, έλλειψη υδάτινων πόρων κλπ), δεν μπορούν να στηρίξουν κατά κύριο επάγγελμα αγροτικές εκμεταλλεύσεις, έτσι τουλάχιστον όπως προβλέπονται από το σημερινό νομοθετικό πλαίσιο.
3. Διατήρηση του Φ.Π.Α. στο 9% για τα παραδοσιακά αγροτικά προϊόντα των νησιών της Θήρας – Θηρασίας.
4. Τα παραδοσιακά αγροτικά προϊόντα πρέπει , μαζί με τις φυσικές ομορφιές και τους αρχαιολογικούς θησαυρούς, να αποτελούν την αιχμή του δόρατος σε όλα τα προγράμματα Τουριστικής Προβολής του Νομού. Ειδικό κεφάλαιο πρέπει να αποτελέσει η ανάπτυξη του Οινοτουρισμού, με την υιοθέτηση συγκεκριμένων αναπτυξιακών δράσεων ως εναλλακτική μορφή τουριστικής δραστηριότητας.

5. Συντονισμένη προσπάθεια διάσωσης και ανακήρυξης του Αμπελώνα της Θήρας - Θηρασίας ως «Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς» από την **UNESCO**.
6. Θεσμοθέτηση, ειδικής φορολογικής πολιτικής με κίνητρα στις επιχειρήσεις των νησιών για να χρησιμοποιούν αποκλειστικά τα τοπικά αγροτικά προϊόντα.
7. Αντιμετώπιση των συνεχώς αυξανόμενων κρουσμάτων Νοθείας των τοπικών – παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, καταχρηστικής χρήσης του ονόματος του νησιού, με σκοπό την παραπλάνηση του καταναλωτή, (απαραίτητη η αναγραφή της επισήμανσης του προϊόντος) και Αισχροκέρδεια.
8. Δημιουργία υποδομών για την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων των νησιών, απαραίτητων για την καλλιέργεια αγροτικών προϊόντων, ιδίως κηπευτικών, με σκοπό την ικανοποίηση των τεράστιων αναγκών της τουριστικής αγοράς. Προστασία του υπάρχοντος υδροφόρου ορίζοντα από την υπεράντληση (απαγόρευση της αφαλάτωσης ύδατος από γεωτρήσεις).
9. Χρηματοδότηση **ερευνητικών προγραμμάτων** για την καταγραφή – ταυτοποίηση – παραγωγή καθαρού γενετικού υλικού - ανάδειξη και θεσμοθέτηση ως Π.Ο.Π. – Π.Γ.Ε. όλου του ποικιλιακού δυναμικού Θήρας - Θηρασίας.
10. Δημιουργία σφαγείου, τυροκομείου, ελαιολιβερίου, ώστε να αναδειχθούν και οι άλλοι τομείς του πρωτογενή τομέα των νησιών.
11. Προγράμματα για χρηματοδότηση στον τομέα προβολής των προϊόντων στους χώρους παραγωγής (επισκέψιμα οινοποιεία , ελαιουργεία κλπ)
12. Προγράμματα χρηματοδότησης για την ίδρυση και λειτουργία μονάδων αξιοποίησης των υποπροϊόντων οινοποιίας
13. Δημιουργία οργανωμένης ιχθυαγοράς
14. Κατασκευή χώρου ανέλκυσης-καθέλκυσης και συντήρησης σκαφών(καρνάγιο) στη θέση Βλυχάδα

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

1. Συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα με στόχο την εξυγchrónηση των υπαρχόντων μεταποιητικών μονάδων πρωτογενούς τομέα.
2. Συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα με στόχο την αντικατάσταση γερασμένων καλλιεργειών(Αναδιάρθρωση και Μετατροπή Αμπελώνων).
3. Αύξηση της καλλιέργειας των κτηνοτροφικών φυτών στις διαθέσιμες εκτάσεις για αντικατάσταση των εισαγόμενων ζωοτροφών που αυξάνουν το κόστος παραγωγής της κτηνοτροφίας.
4. Εξασφάλιση αδειών λειτουργίας από όλες τις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις .
5. Καλλιέργεια αρωματικών φυτών. Η παρουσία αρωματικών φυτών σε όλο το νησί δηλώνει την πλήρη προσαρμογή των φυτών αυτών στις γεωκλιματικές συνθήκες της περιοχής. Η καλλιέργεια των αρωματικών φυτών θα έχει θετικές επιπτώσεις και στη μελισσοκομία.
6. Βελτίωση της μελισσοκομικής χλωρίδας με φυτά που θα δώσουν ανθοφορία εκτός της εποχής του θυμαριού είτε από τους ίδιους τους μελισσοκόμους είτε σε κάθε προσπάθεια δενδροφύτευσης στο νησί.
7. Κατασκευή ελαιοτριβείου μικρής κλίμακας με ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των παραγωγών. Το ελαιοτριβείο σε συνδυασμό με την τάση που υπάρχει για φύτευση νέων ελαιοδέντρων, θα δώσει τη δυνατότητα να διοχετευθεί στην τοπική αγορά (ξενοδοχεία, εστιατόρια) το ντόπιο ελαιόλαδο.
8. Υποδομές και δράσεις προβολής των προϊόντων στους χώρους παραγωγής (επισκέψιμα οινοποιεία , ελαιουργεία κλπ)
9. Ίδρυση και λειτουργία μονάδων αξιοποίησης των υποπροϊόντων οινοποιείας
10. Ανάπτυξη του Αλιευτικού Τουρισμού με τη φιλοξενία ατόμων - τα οποία δεν ανήκουν στο πλήρωμα του σκάφους - σε επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη με σκοπό την αναψυχή, την επίδειξη αλιευτικών μεθόδων, τη σίτιση και γενικά την παροχή τουριστικών υπηρεσιών που συνδέονται με την αλιεία.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Προτείνεται η εκπαίδευση των νέων που επιθυμούν να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα αλλά και των ατόμων που ήδη απασχολούνται, ώστε να γνωρίσουν και να εφαρμόσουν τις νέες τεχνικές που δεν εφαρμόζονται στο νησί. Στο νησί έχουν εγκατασταθεί νέοι σε ηλικία άνθρωποι, οι οποίοι μπορούν να απασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα αποκλειστικά ή συμπληρωματικά με τον τουρισμό.
2. Προτείνεται η ενημέρωση σε κοινοτικά προγράμματα για ιδιωτικές επενδύσεις και επιδοτήσεις καθώς και σε θέματα που αφορούν νομικό πλαίσιο για άδειες λειτουργίας και ανάπτυξη συλλογικών δομών.